

Brengt boek over de toe-eigening heil?

dr D. Visser

De toe-eigening van het heil. Dat is geen specialiteit van de CGK, al kan dat in de samensprekingen met de NGK en de GKV zo lijken. In het geheel van de gereformeerde gezindte leeft dit onderwerp, zeker in de rechterflank. Dat mag worden afgeleid uit de studie die over dit onderwerp verscheen onder de titel: Afwachten of verwachten? Dit boek van 1098 bladzijden kreeg al heel spoedig een tweede druk. Morgen, 25 oktober, wordt er een congres gehouden, waarop drie predikanten uit de gereformeerde gezindte een reactie geven op dit boek. Dit artikel is ook een reactie.

Het boek is niet zo dik als het lijkt. De laatste 60 bladzijden zijn gevuld met de literatuurlijst en een register. Het is dikker dan nodig was. De auteur heeft een keuze gemaakt uit de enorme hoeveelheid materiaal die hij over dit onderwerp (gelezen) heeft. Hij wilde zo goed en volledig mogelijk informeren, in de hoop dat dit overtuigend zal zijn. Naar mijn mening had het echter op veel punten beknopter gekund.

Overzicht van de inhoud

Een groot voordeel van het boek is dat het overzichtelijk is ingedeeld. Het bevat 5 delen die alle zijn onderverdeeld in korte paragrafen. Dat vergemakkelijkt het lezen. Deel 1 heet: De onrustige mens der zonde en is opmerkelijk kort. In het tweede deel met als titel: De verkondiging van vrije genade geeft de auteur een uitvoerige weergave van de opvattingen van de reformatoren, de nadere reformatoren, de puriteinen en vele anderen over de toe-eigening van het heil. Daarbij worden vele andere onderwerpen aangesneden, zoals: verkondiging, verkiezing, verbond, doop en avondmaal. In het derde deel schetst de schrijver de theologische ontwikkeling van de reformatorische kerken na de Afscheiding. Daarbij geeft hij aandacht aan de verschillen in de kerk van de Afscheiding en de opvattingen in de CGK. Dit deel gaat echter vooral over (de verschillen in) de Gereformeerde Gemeenten (in Nederland); onder andere over Kok en Kersten. De kracht en de zwakte van de bevindelijke traditie komen in deel 4 aan de orde. De vrucht van de studie wordt in deel 5, de slotbeschouwing, in 17 punten samengevat.

Bedoeling

Hoe kom ik tot geloof in Christus? Hoe krijg ik deel aan het heil dat Hij verworven heeft? Wat blijft er van de menselijke verantwoordelijkheid over als alles genade is? Dat zijn vragen die alles te maken hebben met de toe-eigening van het heil. In het antwoord legt de één alle accent op de keuze die de mens zelf moet maken; de ander op Gods soevereiniteit die blijkt in de verkiezing van zondaren. In beide opvattingen is de spanning weggenomen; is er een rationalistische keuze gemaakt die leidt tot 'remonstrants' activisme of tot 'dode' lijdelijkheid. Het pad tussen deze twee is smal, volgens de auteur. Het is het pad van de gereformeerde traditie die het juiste evenwicht bewaart en recht doet aan Gods genade en de menselijke verantwoordelijkheid. Daarbij denkt hij vooral aan de klassieke gereformeerde traditie die volgens hem veelal vergeten is. Zijn studie is onder andere bedoeld om hiermee hernieuwd kennis te maken. Verder wil hij een dwarsdoorsnede geven van de reformatorische kerken in de brede zin van het woord. Hij wil geen waardeoordeel geven over de recente kerkgeschiedenis.

Waardering

De schrijver informeert zijn lezers diepgaand en duidelijk over het belangrijke onderwerp dat hij in zijn studie aansnijdt. Dat is een grote verdienste van deze studie. Zijn weergave van de verschillende theologische opvattingen is betrouwbaar. Toch beperkt hij zich niet tot een historisch overzicht. Daarvoor is zijn betrokkenheid te groot, bij het onderwerp, de gereformeerde gezindte, maar vooral voor de kerk waarvan hij lid is, de gereformeerde gemeente. Hoewel hij probeert zo objectief mogelijk te blijven en de opvattingen waarmee hij het niet eens is zo mild mogelijk weergeeft, is het toch niet onduidelijk hoe naar zijn gedachte de toe-eigening van het heil plaatsvindt. Dat gebeurt volgens hem in de lijn zoals de (nadere) reformatoren daarover spraken. Het verdient alle waardering dat uit zijn studie zonneklaar blijkt dat die lijn in de reformatische traditie de oudste papieren heeft.

Vragen

Toch vraag ik me af of de pil van de schrijver zal worden geslikt door mensen die op een andere lijn zitten. Mijn ervaring is dat argwaan in dit stuk van zaken dikwijls zo groot is dat hij maar moeilijk doorbroken kan worden. Dat zal nog moeilijker worden omdat Van der Zwaag in zijn argumentatie soms behoorlijk confronterend is. Ook haalt hij meer dan eens schrijvers instemmend aan die geen vertrouwen genieten.

Een andere vraag die bij me rees, is of de auteur niet te optimistisch is over de gereformeerde traditie. Wie dit boek goed op zich laat inwerken, zou ook tot de conclusie kunnen komen dat in deze traditie de verwarring en de verstarring zo groot is dat er weinig heil van te verwachten is. Die zou zich naar het hoofd kunnen grijpen, zich verbijsterd afvragend hoe het mogelijk is dat zondige en beperkte mensen zo goed weten hoe Gods heilgeheimen in elkaar zitten, scherp afgegrensd tegenover hen die er een nuance anders over denken. Voor mij maakt dit deze boeiende studie tevens uitermate vermoeiend. De schrijver spreekt van het smalle pad tussen arminianisme en dode lijdelijkheid. Dat pad, zoals het door de gereformeerde padvindende wordt beschreven en beleefd, lijkt inderdaad heel smal. Ik waag echter te betwijfelen of dat smalle pad mag worden gelijkgesteld met de smalle weg waarover Jezus spreekt.

Wat ik in deze studie het meest gemist heb, is dat ze niet verder teruggaat dan tot de reformatie (en Augustinus). De theologie van vele godgeleerden is wel weergegeven, maar niet wat God zelf zegt in zijn Woord. Dat maakt deze belangrijke studie uiteindelijk beperkt. Daardoor is dit boek veel dunner dan het lijkt. Wie dat bedenkt, kan heel veel van dit boek leren, bovenal dat mensen (ook ware gelovigen) de neiging hebben om het eenvoudige evangelie ingewikkeld te maken. Dat zegt ons dat de hemelse Vader de Heilige Geest geeft aan wie Hem daarom bidden. Zo wordt het heil ons toegeëigend.

n.a.v. K.v.d.Zwaag, *Afwachten of verwachten?, De toeigening des heils in historisch en theologisch perspectief*, uitgave van Groen, Heerenveen, prijs € 29,50.

Broeksterwoude
D. Visser